

Mutlakiyet, Cumhuriyet ve Bediüzzaman

Necati Yılmaz: “Mutlakiyet, Meşrutiyet, Cumhuriyet ve Demokrasi terimlerini Bediüzzaman’ın görüşleri ışığında açıklar mısınız?”

Mutlakiyet, Meşrutiyet, Cumhuriyet ve Demokrasi birer yönetim biçiminin adıdır.

Mutlakiyet: Bir kişinin sınırsız yetkilerle donatılmış olarak, tek başına devleti yönetme şeklidir. Her türlü istibdada, baskıya, kişisel suistimallere açık bir yönetim biçimidir.

İslâmiyet, bir kişinin mutlak biçimde görüş ve kanaatlerinin, arzu ve isteklerinin hâkim olduğu bir yönetim biçimini benimsemez. Çünkü kişiler hatadan ve kusurdan hâlî olamazlar. Peygamberler müstesnâ hiç kimse mükemmel değildir. Peygamberler de istişâre yolunu bizzat fiilleriyle göstermişlerdir. Peygamber Efendimiz (asm) ahabının görüşüne önem verir, ahabıyla istişâre eder ve istişâreyi bir sünnet olarak bilfiil gösterirdi. Meselâ Bedir savaşına başlarken, Uhud savaşına karar verirken, Hendek savaşında savaşın şekli ile ilgili olarak ahabı ile istişare etmiş ve ahabının görüşünü benimseyerek uygulamaya koymuş, böylece istişare ettiğimiz kişinin görüşlerini benimsemenin ve buna göre uygulama yapmanın sünnet olduğunu göstermiştir. Kezâ Kur’ân da istişareyi emretmiştir: “İşlerde onlarla istişare et.”¹ buyuran Kur’ân, Şûrâ’yı isim olarak alan bir diğer sûrenin bir âyetinde ise istişareyi teşvik etmiştir: “Onların aralarındaki işleri istişâre iledir.”²

Öyleyse çok çetrefilli dünya işlerini ve problemlerini çözmenin, muhtelif uzmanlar ve tecrübeler gerektirdiği devlet yönetiminde tek kişinin görüşlerinin çok kişinin görüşlerine nispetle isabetten yoksun olacağı açıktır. Osmanlı Devleti şekil olarak mutlakiyet idiye de, daha başta Şeyhulislâmlık makamı ihdas edilmiş ve altı yüz yıl boyunca padişahlar bu makamdan fetva ve görüş almadan her hangi bir konuda karar vermemişlerdir. Ayrıca önemli devlet işlerini de divan toplayarak, divanın kararlarıyla yürütmüşlerdir.

Meşrutiyet, kelime olarak, anayasalı sistem demektir. Bu sistemde meclis atama ile

değil, seçimle belirlenir, yönetim seçimle kurulur ve anayasa yapma ve yasama yetkisini meclis elinde bulundurur. İstişare esasına dayandığından, Kur'ân'ın yukarıda verdiğimiz âyetlerle tasvip ettiği bir sistemdir. Bu nedenle Bediüzzaman Hazretleri Osmanlı döneminde meşrutiyeti, “meşrutiyet-i meşrûa” unvanı ile savunmuştur. Meşrutiyet-i meşrûa, halkın hür iradesi ile oluşan, hile ve dolaplarla kurulmuş olmayan, meşrû meclise dayalı yönetim biçimidir.

Cumhuriyet'e gelince... Cumhur kelime olarak, halk, ahali, umum topluluk, kalabalık, ekseriyet, millet çoğunluğu demektir. Cumhurî, halka ait, milletin çoğunluğuyla ilgili olan mânâsındadır. Cumhuriyet ise, milletin egemen olduğu yönetim biçimi demektir. Terim olarak ise Cumhuriyet, seçimle kurulan, gücünü milletten alan, adalet ve hukukun üstünlüğünü, temel hak ve hürriyetleri sağlamayı esas alan idare şeklidir. Bu aynı tanımı, demokrasi için de yapmak mümkündür. Tek fark kelime menşelerindedir. Yani Arapça kökenli olan ve yukarıda tanımını verdiğimiz Cumhuriyet kelimesi, Yunanca kökenli olan “Demokrasi” kelimesi ile aynı anlamdadır. Bu tanımlama ile olmak şartıyla cumhuriyet sistemi veya demokratik parlamenter sistem Kur'ân'ın tasvip ettiği bir sistemdir ve bu nedenle Bediüzzaman Hazretleri bu sistemi savunmuştur. --Ancak asrımızda her yönetim biçiminin kendisini halktan gösterme çabası ile adına Cumhuriyet demesi bir moda hâline gelmiş ve Cumhuriyet kelimesi anlam kayması yaşayarak her türlü baskıcı rejimlere ad olmuştur. Bunu kastetmiyoruz ve tasvip etmiyoruz.

Bediüzzaman, kendisinin “dindar bir Cumhuriyetçi” olduğunu Eskişehir Mahkemesinde ifade etmiş; “Hulefâ-i Râşidîn; hem halife, hem reisicumhur idiler. Sıddîk-ı Ekber (ra) Aşere-i Mübeşşereye ve Sahabe-i Kirama elbette reisicumhur hükmünde idi. Fakat mânâsız isim ve resim değil, belki hakikat-i adaleti ve hürriyet-i şer'iyeyi taşıyan mânâ-yı dindar cumhuriyetin reisleri idiler”³ diyerek, sistem olarak Cumhuriyet'i “mânâsız isim ve resimden ibaret olmamak” kaydıyla savunmuştur. Nitekim Bediüzzaman Hazretleri Cumhuriyet adı altında istibdatlara, keyfîliklere ve dinsizliklere hayatı boyunca sürekli biçimde şahit olduğundan, mevcut uygulamayı Denizli Mahkemesinde eleştirerek, mahkeme reislerine, “Sizi iğfal eden ve adliyeyi şaşırtan ve hükûmeti bizimle vatana ve millete zararlı bir sûrette meşgul eyleyen muarızlarımız olan zındıklar ve münafıklar, istibdad-ı mutlaka ‘cumhuriyet’ nâmı vermekle, irtidad-ı mutlaka rejim altına almakla, sefahet-i mutlaka ‘medeniyet’ ismi vermekle, cebr-i keyfî-i küfrîye ‘kanun’ ismini takmakla hem sizi iğfal, hem hükûmeti işgal, hem bizi perişan ederek, hâkimiyet-i İslâmiyeye ve millete ve vatana ecnebî hesabına darbeler vuruyorlar.”⁴ demiştir.

Dipnotlar:

1- Âl-i İmrân Sûresi,3/159

2- Şûrâ Sûresi, 42/38

3- Şualar, s. 317 4- Şualar, s. 256